

O‘ZBEKISTON MADANIYATI

Turg‘unova Inobat Nurali qizi,

Musiqa madaniyat fakulteti,

Vokal va Cholg‘u ijrochilik

kafedrasining I- kurs talabasi

Muxamedziyanov Kamil Taxirovich,

Ilmiy rahbar, Musiqa madaniyat

fakulteti o‘qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbekiston madaniyati qadimiy davrda shakllanish haqida ma’lumotlar keltirilgan. Maqolada bugungi kunda musiqaga bo‘lgan ishtiyoqni yozmoqdaman.

Kalit so‘zlar: Madaniyat, Sharq, urf-odatlar, janrlar, asboblar.

O‘zbekiston madaniyati yorqin va o‘ziga xosdir, u ming yilliklar uchun tashkil etilgan va xalqlarning urf-odatlari, zamonaviy O‘zbekiston hududida yashaydigan turli vaqtlarda qadimgi forslar, yunonlar, ko‘chma turkiyaliklar, xitoyliklar, ruslar o‘z hissalarini joriy etishdi. Ko‘p millatli O‘zbekistonning an‘analari musiqqa, raqs, rasm, amaliy san‘at, til, oshxona va kiyimda aks ettirilgan. O‘zbekiston aholisi, ayniqsa qishloq joylar aholisi mintaqa tarixida chuqur rivojlanayotgan shon-sharaf an‘analari.

O‘zbekiston madaniyatiga Buyuk Ipak yo‘li tomonidan katta ta’sir ko‘rsatdi. U savdo marshruti bo‘lib, u Xitoyning yerlaridan ikki yo‘nalishda yurib, ikkinchi navbatda, O‘rta yer dengizi va Yaqin Sharqqa, O‘rta yer dengizigacha. Ipak yo‘li nafaqat tovarlarni, balki texnologiyalar, tillar, g‘oyalar, birinchi navbatda diniy ravishda topshirishga yordam berdi. Shunday qilib, Buyuk Ipak yo‘li Markaziy Osiyoda Buddistizmning tarqalishiga yordam berdi, unda Qadimgi yo‘nalish bo‘ylab Buddisturada joylashgan: Ajina-Tepa, Farg‘ona vodiysida, Buddist Tepa, Teezez-tepa shahrida O‘zbekistondagi Buddist ibodatxonasi, va boshqalar

Mustaqillikdan keyingi 1991-yilda tashkil etilgan jamg'arma ommaviy hunarmandchilikning jadal rivojlanib, o'zbek an'analari va urf-odatlari tiklash, O'zbekistonning milliy madaniyatini yanadayam rivojlanib keldi.

O'zbek tasviriy san'at: O'zbek rasmlari tarixi va an'analari

Sharq ustalar o'zlarining maxsus badiiy iste'dodlari bilan mashhur bo'lib, u ulushi, maqbaralar va boshqa diniy binolarni bezash va bezashda butunlay namoyon bo'ldi. Qoida tariqasida, o'zbek ijodining asosiy sabablari - bu bezak, namuna va xattotlik. Islomiy an'analar odamlar va hayvonlarning tasvirini ta'qiqlaydi, shuning uchun ustalar ko'proq mavhum yo'nalishlarni rivojlantira boshladilar va ularni deyarli mukammallikka olib bordilar. Keyinchalik yangi go'zal o'zbek san'atining yangi turlari paydo bo'ldi - miniatyura - lak bilan qoplangan kichik yorqin rangli rasmlar saroylar va boy uylar bezatilgan.

XIV-XV-asrda Samarqand maqbarasi, ajoyib landshaft rasmlari tafsilotlari saqlanib qolgan. Ba'zilar Amir Temurni o'lhagichning o'zi, xotinlari, o'g'illari va sheriklari bo'lgan ba'zi go'zal manzaralar bilan bezatilgan edi. Bu vaqtda Kamoliddin Behzodaning ijodi - O'rta asrlarning eng buyuk artisti, Sharqiy miniatyura ustasi.

O'zbek badiiy san'atining yangi uchastkasi XIX-asr boshlarida kelmoqda. Miniaturalar san'ati eng yuqori gullarga chiqadi, u Ahmad Donis (1827-1897), Abdulhalik-Maxum va boshqalar kabi nomlar tomonidan ulug'lanadi.

XX-asrning o'zbek rasmlari uchun rus film rassomlari katta ta'sir ko'rsatdilar. Ularning ajoyib ishi sharqiy portretlar va landshaftlar maktabini rivojlantirish, raskalik realizm janrini ishlab chiqish uchun asos bo'ldi.

O'zbek adabiyoti: tarix, ajoyib yozuvchilar va shoirlar

O'zbek adabiyotining rivojlanishi boy xalq folkloriga - og'zaki xalq ijodiga asoslangan. Qahramon epos etamasidan o'tib, qahramon bo'lgan qahramon bo'lib, yovuz kuchlar tasvirlarida tasvirlangan zolimlar va qullar bilan kurashdi. Shunday qilib, o'zbek folklorining "kurka" va "Alpammam" kabi epik asarlari. "Alpamish" she'r, o'zbek jangchilarining jasorat va jasorati to'g'risida, asrlardan saqlanib, sharqiy adabiyotning haqiqiy yodgorligiga aylandi.

Yana bir keng omma, "Nasareddina Afadasi" siklining yana bir sikli - "Nasreddina"ga aylantirgan, bu fokuslar ochko'zlik boyligi va tolstosmum bilan darsni taqdim etgan.

XI-asrda islomiy axloqiy diniy me'yorlarga asoslangan ko'plab ishlar yaratilgan. "Ahmud YignaGun", "Ahmad Yigini" va ayniqsa "haqiqat in'omi".

Amir Temur va Temuriylarning tarixiy davrida yuqori hemon bo'yicha badiiy adabiyotlarga erishildi. Uning mashhurligi, asarlar haddan tashqari dinni yo'q qilib, ko'proq dunyoviy xarakterga ega bo'lishi bilan asoslanadi. Bu davrda Buyuk Sharqiy shoir yaratadi.

O'zbek adabiyoti klassikasi va o'zbek tilining asoschisi deb hisoblanadigan mutafakkir Alisher va siyosatchi Alisher Navoiy. Uning nettical asarlari - Chorord va Hams jahon adabiyoti xazinasiga kiritilgan va dunyo olamiga tarjima qilingan. Temuriylar sulolasining oxiri, ikki asr bo'lgan Hindistondagi buyuk mug'ullarning asoschisi - Zahiriddin Muhammad Bobur nafaqat iste'dodli hukmdor va qo'mondon edi, balki uning vaqtining yorqin shoiri sifatida ham mashhur bo'ldi. Uning tarjimai holini tavsiflovchi "Babubermayama" epik she'rlari, u O'rta Osiyo, Afg'oniston va Hindiston xalqlarining tarixini o'zbek adabiyoti, qimmatli tarixiy va adabiy yodgorlikdir.

XVIII-XIX-asrlar o'zbek adabiyoti, asosan lirik va sevgi mavzusiga bag'ishlangan. Bu davrda Nadir, Masharlar, Xorazmiy kabi ajoyib shoirlar va boshqa ko'plab ajoyib shoirlar ma'lum bo'ldi.

20-asr boshlarida Sovet davrining o'zbek adabiyoti paydo bo'ldi. Axloq, Furqat, Hamza Hakimzade, Fitrat, Obektur, G'afhar, Abdura Kaxhar va boshqalar mavjud.

O'zbek musiqasi: urf-odatlar, janrlar, asboblar

An'anaviy o'zbek musiqasi qadimiy kelib chiqadi. Xalq musiqasi, shuning uchun xalqdan musiqa gapirish uchun ko'plab janrlarga ega.

Ular orasida bolalar qo'shig'i, marosim, mehnat, lullabiy, uy xo'jaliklari, qo'shiqlari-dialoglar, qo'shiq-raqs, lirik-reklama.

O‘zbek musiqasi klassikasi - bu maqoma - uzoq so‘zli ta’sir ko‘rsatadigan maxsus musiqiy janr. Ular sharq shoirlarining shoirlari (Jeymi, Navoiy, Hafiz, Ogahi, Nadir, Muxhi va boshqalar) lirik qo‘shiqchilarini kuylashadi.

U o‘zbek musiqiy an‘analari va barcha xalq cholg‘ulari haqida gapiradi: gipjak, kobabi, dombab, twew, ud, rubira, thnyw, surnay, karnay, nago, cherna va boshqalar.

O‘zbekistonning dekorativ va amaliy san‘at

O‘zbekistonning dekorativ va amaliy san‘at - bu xalq hunarmandlari, hunarmandlarning asl va eksklyuziv ijobiy san‘atidir. O‘z qo‘llaringiz bilan har bir narsaga ega bo‘lgan noyob mahsulot namunalarini yaratdi: bu uy jihozlari yoki uy bezatish yoki bayram libosi uchun noyob mato ...

Samarqand, Buxoro, Xiva va boshqa xo‘jayinlarning yaratilishi dunyodan tashqarida mashhur bo‘lib, ulardan beri yutqazmaganlar. Syuzana kashtachilik, trubkalar, gilam, keramika, kulolchilik, ipak va mahalliy hunarmandlarning noyob asarlari.

O‘zbekiston hududida, asrlar davomida xalq badiiy hunarmandchilik markazlari shakllantirildi. Har bir mintaqada o‘z yo‘nalishi bor. Saushish gazetalari, pichog‘i, pichoqlari, marg‘ilon kulolchilik, Marg‘ilon - ajralgan Ibaynsent Atlas, Buxoro - "Oltin tikuv".

O‘zbekistonning dekorativ va amaliy san‘ati asrdan to asrgacha bo‘lgan noyob ustozlarning noyob magistraturasini merosga va shakllarning mukammalligi va mukammalliklarini buzgan holda qoldirdi.

Milliy o‘zbek raqsi: O‘zbek raqsining turlari va maktablari

Milliy o‘zbek raqsi g‘ayrioddiy ifodali. U o‘zbek xalqining go‘zalligini tasavvur qiladi. Sharq xalqlarining boshqa raqslaridan bo‘lgan asosiy farqlar, birinchi navbatda, qo‘llarning murakkab va ifodali harakatiga e’tibor qaratadi, ikkinchidan, boy taqlid qilish. O‘zbek raqsining ikki turi - an‘anaviy klassik raqs va xalq (folk) raqsidir.

Klassik an‘anaviy o‘zbek raqsi - bu maxsus raqs maktablarida o‘stirilib, keyin katta sahnada namoyish etilgan san‘at. Siz uchta o‘zbek raqsining uchta maktabini

ta'kidlashingiz mumkin: Farg'ona, Buxoro va Xorazm. Farg'ona guruhining raqslari yumshoqlik, silliqlik va harakatlarning tezligi, bir oz sirg'alish qadam, o'ralgan qadam, asl harakatlar joyida va doiradagi asl harakatlar bilan ajralib turadi. Buxoro raqsi, shuningdek, harakatlarning aniqligini, suyanish va juda chiroyli oltin tejash kostyumini ajratadi. Asl va asl harakatlar Xorazm uslubi bilan ajralib turadi.

Xalqning o'zbek raqsida deyarli barcha mintaqalar taqdim etiladi, bu erda g'ayrioddiy xilma-xillik yuzaga keladi. Ushbu raqslar butun oila, rustik, shahar bayramlarida hayotga keladi. Ushbu raqslar avloddan avlodga o'tkaziladi, ularda vintage raqsi an'analari, shuningdek haqiqiy yoki chiqmaydigan hayot mavjud.

Kiyim-kechak

Mahalliy xalqlar kiyimlarining o'ziga xosligi uzoq vaqtdan beri iqlim, yashash sharoiti va qabila urf-odatlarini belgilanadi. Yana 19- asr. Kiyim (hannalar, ko'ylaklar) Arxaik xususiyatlarini saqlab turishda davom etdi: keng, uzoq, u yeng, u inson tanasining shakllarini yashirgan holda yashiringan. Kiyimlar bir xillik bilan ajralib turdi: qish va yoz, erkak, ayol va bolalar, u shaklda va kesilgan edi.

An'anaviy milliy lugit issiq choyshabdan iborat - Kapan - boshqoq va sharf bilan bog'langan, boshqoq, shuningdek ingichka teridan yasalgan etiklar. To'g'ri ko'ylak kiygan erkaklar, pastki va yuqori vannalar. Botshob oson yoki iliq bo'lishi mumkin, paxtaga tushadi. Bothobning yon tomonlarida piyoda yurib, erga o'tirganda qulayliklar mavjud edi. Bottob - Chapapan odatda ro'molcha yoki sharf bilan sinovdan o'tkaziladi.

Bayram milliy kostyumi, ishlatilgan to'qimalarning, kashta tikish va boshqalarning boyligidan farq qiladi.

Ayol milliy kostyumi Xon-Atlasdan oddiy kesmaning funksional libosidan iborat bo'lib, Stiv - keng ingichka shimlardan iborat. Ayolning bosh kiyimi uchta asosiy elementdan iborat edi: shlyapa, ro'molchef va sallan. Tantanali ayol kostyumi matoni sifatining kunlik sifati va go'zalligining kunlik sifatidan farq qiladi. Bolalar kiyimlari kattalar kiyimlarini takrorladi. Umumiy xususiyatlar bilan

bir qatorda, har bir hududning kiyimlari yoki qabilaning kiyimlari, kok shaklida, va boshqalar.

Xalq amaliy san'atining eng mashhur va keng ko'lamli turlaridan biri har doim naychanning qattiq yoki yumshoq shlyapa bo'lib kelgan. Qubraluvchi o'zbek milliy libosining ajralmas qismiga aylandi, o'zbek xalqining hayoti va urf-odatlariga kirdi. O'zbek gulchining eng keng tarqalgan shakllari tetraedral, ozgina konus shaklidagi. Tayyorlar ikki yoki undan ortiq mato, tishli va shoyi ipak yoki paxta ipidan qilingan. Tayyor proket ipak ip, oltin yoki kumush libos bilan tikilgan edi. Guvletlarning kashta tikish san'ati uzoq vaqtdan beri ayolga tegishli edi. Naychalarni bezashning eng keng tarqalgan naqshlari gul mototini, ochsiz "Bodom" - hayot va unumdorlik ramzi kiradi. "Tuyuk" ning "Ilon ispuse" shakli bezakning rolini bajaradigan bezakda keng tarqalgan. Geometrik naqshlar bir xil darajada mashhur edi. Turli sohalarda yaratilgan trubka shakl, bezak va rangli eritma bilan ajralib turadi.

O'zbekistonning ko'plab sohalarida og'riqlar naychalarga ega. DUPPI - bu Chusta shahrining eng keng tarqalgan turi - qora fon va oq naqsh bilan ajralib turadi, qalampir - "Kalampir" shaklida; Pufakda bir qatorda joylashgan

O'zbek an'analari

O'zbekistonda yirik urf-odatlar va an'ana

O'zbek xalqining urf-odatlari asrlar davomida ishlab chiqilgan. Ular juda o'ziga xos, yorqin va xilma-xil, turli davrlar va dinlarga qaytishadi. Miloddan avvalgi VI-VII-asrlar madaniyatini shakllantirishning boshlanishi, Amudaryo daryolari, Sirdaryo va Zarafshon vodiylarida ko'chmanchi qabilalar hayot tarziga kirib, ularning birinchi davlatlarini yaratdilar. Sobiq ko'chmanchilarga ko'ra, aholi punktlari va shaharlarni, ularga ajdodlarning qadimiy kultlari asosida urf-odatlar va an'analarni olib kelishdi. Hozirgi O'zbekiston hududi-erta davlatlarga kiritilgan partiyalar madaniyatni shakllantirish uchun asos bo'ldi, keyinchalik o'zbek xalqining madaniyatining asosidir.

Bir necha asrlar davomida O'zbekistonlik bosqinchilarning beqiyos inkor madaniyatini yuklashga intilishiga qaramay, o'zbek xalqining urf-odatlari deyarli

o'zgarishsiz qoldi. O'zbekiston xalqining urf-odatlarini shakllantirishga eng katta ta'sir butun Markaziy Osiyo bo'ylab Islom diniga tarqaldi. Islomning an'analari mahalliy madaniyat va o'zbek xalqining ongida bardoshli bo'lgan mahalliy madaniyat va bardoshli bo'lgan Islom urf-odatlari.

Qadimgi urf-odatlar va o'zbeklarning urf-odatlari ehtiyotkorlik bilan saqlanadi va avloddan-avlodga yetkaziladi. Ko'pgina Osiyo xalqlari singari, bayramlar singari, bayramlar O'zbekistonlik urf-odatlarning aksariyati asosiy oilaviy tantanalar bilan bog'liq: bola tug'ilishi va to'y. Ko'plab marosimlar va marosimlar ushbu tadbirlar, ota-onalar, bolalar, aka-uka, opa-singillar, yaqin qarindoshlar va mehmonlar ishtirok etadilar – hamma-hamma uchun tayinlanadi. O'zbek urf-odatlarning markazida - mehmondo'stlik, oqsoqollarga sig'inish, Qur'on me'yorlariga rioya qilish. O'zbekiston madaniyati yorqin va o'ziga xosdir, u ming yilliklar uchun tashkil etilgan va xalqlarning urf-odatlari, zamonaviy O'zbekiston hududida yashaydigan turli vaqtlarda.

Qadimgi yunonlar, ko'chmanchi turkiy qabilalar, arablar, xitoyliklar, ruslar o'z hissalarini joriy etishdi. Ko'p millatli O'zbekistonning an'analari musiqa, raqs, rasm, amaliy san'at, til, oshxona va kiyimda aks ettirilgan. O'zbekiston aholisi, ayniqsa qishloq joylar aholisi mintaqa tarixida chuqur rivojlanayotgan urf-odatlarni hurmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. I. A. Karimov "Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch" Toshkent. Ma'naviyat nashriyoti 2008-yil.
2. Sh. M. Mirziyoev "milliy taraqqiyot yo'limizni qattiyat bilan davom ettirib yangi bosqichga ko'tyaramiz" Toshkent. O'zbekiston 2017-yil.
3. M. Rizaeva "Yosh avlod keljagi buyuk davlat" Toshkent Cho'lpon nashriyoti 2003-yil.